Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaosto
kaisa.iso-sipila@eduskunta.fi

Asia: Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2022
Viite: HE 146/2021 vp

Sivistystyönantajien lausunto valtion talousarviosta 2022

Teema: Korkeakouluopetus ja tutkimus (29.40); Koulutuksen, tutkimuksen ja innovaatiotoiminnan rahoituksen tilanne ja kehitysnäkymät, ml. EU:n elpymisrahaston varojen hyödyntäminen. Sekä lisäksi aloituspaikkojen riittävyys.

Sivistystyönantajat ry (myöhemmin Sivista) kiittää mahdollisuudesta lausua Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaostolle valtion 2022 talousarviosta

Yleisesti

Sivistystyönantajat ry:n mukaan koulutuspanostuksista on syytä pitää kiinni, kun pohditaan, miten turvataan hyvinvointiyhteiskunnan rahoitus tulevaisuudessa. **Osaamiseen ja TKI-toimintaan kohdistetut resurssit ovat välttämättömiä, kun lähdetään rakentamaan uutta kasvua.** Jo ennen koronakriisiä talouden kasvua vaikeutti osaajapula, jonka haasteellisuuden ennakoitiin jatkuvan. Tilanne ei ole muuttunut. Kasvua tukevat investoinnit on toteutettava viipymättä.

Marinin hallitus näyttäisi kasvattavan koulutuksen järjestäjien ja korkeakoulujen pysyvää rahoitusta reilulla 200 miljoonalla eurolla. Päälle tulee lisäksi oppivelvollisuuden laajentamisen rahoitusta vajaat 100 miljoonaa euroa, josta ei kuitenkaan juurikaan liikene rahoitusta koulutuksen järjestäjien toimintaan, vaan se menee oppimateriaaleihin ja matkakuluihin. Lisäksi hallituskaudella on jaettu kertaluonteista rahoitusta neljälle vuodelle jaettuna toiset 300 miljoonaa euroa per vuosi.

Kahdella edellisellä hallituskaudella koulutuksen ja tutkimuksen rahoitusta leikattiin pysyvästi lähes 1,5 miljardia euroa. Siten koulutuksen kunnianpalautuksessa on vielä tehtävää. **Pohjoismaiselle tasolle pääseminen edellyttäisi noin 2 miljardin nousua rahoituksessa**.

Tutkimuksen ja innovaatiotoiminnan rahoituksen tilanne ja kehitysnäkymät, ml EU:n elpymisrahaston varojen hyödyntäminen

Investoinnit tutkimus-, kehitys-, ja innovaatiotoimintaan ovat Suomessa alemmalla tasolla kuin 10 vuotta sitten. **Tavoitteena on nostaa taso neljään prosenttiin BKT:sta vuoteen 2030 mennessä**, siten että noin 2/3 rahoituksesta tulee yksityiseltä sektorilta ja 1/3 julkiselta. Tämä edellyttää miljardin euron julkisia lisäpanostuksia. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminta on todennut, että neljän

prosentin t&k-intensiteetin saavuttaminen vuoteen 2030 mennessä vaatii kuuden prosenttiyksikön vuosittaista kasvua t&k-menoissa. **Puhutaan siis noin 200 miljoonan vuosittaisista julkisista lisäpanoksista**.

Odotukset parlamentaarisen TKI-ryhmän ehdotuksiin ovatkin suuret. Tavoitteet on vihdoin tehtävä todeksi. Tutkimustoiminta on pitkäjänteistä ja monivuotista, joten ennakoiva ja pitkäkestoinen rahoitus on välttämättömyys. Tiedettä ei tehdä vain hyvinä vuosina.

Talousarvioesityksen pohjalta näyttää siltä, että Suomi on vaarassa pudota tieteen kiihtyvässä globaalissa kilpailussa. **TKI-toimintaa ei voi myöskään tarkastella irrallaan perustutkimuksen ja korkeakoulutuksen rahoituksesta**. Innovaatioiden takana on aina ihminen, siksi samaan aikaan kun pohditaan TKI-rahoitusta, on pidettävä kiinni korkeakoulutuksen laadusta ja osaajien saatavuudesta.

Vuoden 2022 budjetissa ei juuri ole uusia kohdennuksia TKI-toimintaan. Suomen Akatemian tutkimusmäärärahat säilyvät reaalisesti vuodentakaisella tasolla. Määräaikaista kasvua (11 miljoonaa euroa) tulee tutkimusinfrastruktuurin kehittämiseen elpymis- ja palautumissuunnitelman toimenpiteinä osana Suomen kestävän kasvun ohjelmaa. Strateginen tutkimusrahoitus säilyy nimellisesti entisellä tasollaan. Rahapelitoiminnan tuottojen laskun myötä tieteelle suunnattu rahoitus uhkasi laskea, mutta tämä kompensoidaan vielä ensi vuoden osalta. Akatemian myöntövaltuus on 390,5 miljoonaa euroa. **Pysyvämpää kestävää ratkaisua tieteenrahoituksen uhkaavalle laskulle ei kuitenkaan saatu.**

- **Sivista katsoo, että pysyvä päätös rahapelituottojen kompensoinnista on tehtävä mahdollisimman nopeasti ja avattava ns. Liikasen työryhmän esittämä ovi mahdollisuuteen siirtyä budjettiperusteiseen rahoitukseen.**

Soveltavaan tutkimukseen suunnataan Business Finlandin valtuuksien kautta osana hallituksen tulevaisuusinvestointiohjelmaa ja Suomen kestävän kasvun ohjelmaa yritysvetoista tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiorahoitusta erityisesti elinkeinorakenteiden uudistumista nopeuttaviin kärkihankkeisiin ja kiertotaloutta edistäviin riskipitoisiin hankkeisiin (reilut 65 miljoonaa euroa). Myös muilta momenteilta löytyy Suomen kestävän kasvun ohjelman rahoitusta – kuten energiatukimomentin kautta 111,5 miljoonaa euroa. Tämän määräaikaisen lisäyksen ohella tki-rahoitus on vielä aiempaa suurempi osin johtuen päätetyistä Covid-19 toimista aiheutuneista määrärahalisäyksistä.

Yrityksille myönnettävää 50 prosentin ylimääräistä verovähennystä korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten kanssa yhteistyössä tehtyjen tutkimus- ja innovaatiohankkeiden menoista jatketaan vuoteen 2027 saakka, mitä Sivista pitää perusteltuna.

Pysyvämmät panostuksen lisäykset tutkimukseen sekä kehittämiseen ja innovaatioihin puuttuvat kuitenkin. **Tällä menolla ei käytännössä kiritä kohti tavoitteena olevaa 4 prosenttia suhteessa BKT:hen –** ei vaikka tämä edellyttää yksityisen rahoituksen julkistakin mittavampaa kasvattamista. Parlamentaarisen työn valmistuttua, on hallituksen tehtävä kevään 2022 kehysriihessä päätökset rahoituksen saamiseksi TKI-tiekartan mukaiselle kasvu-uralle.

Korkeakoulujen aloituspaikkojen lisäämisestä

Hallituksen tavoite on kasvattaa korkeakoulutettujen määrää siten, että **vuonna 2030 50 prosenttia nuorista aikuisista suorittaa korkeakoulututkinnon. Tavoite on yleisesti hyväksytty ja myös Sivista kannattaa sitä.** 50 prosentin tason saavuttaminen edellyttää korkeakoulujen tutkintomäärien ja resurssien pitkäjänteistä lisäämistä.

Valtion perusrahoitus yliopistojen toimintaan kasvaa indeksitarkistusten myötä 2,6 prosenttia. Ammattikorkeakoulujen valtion rahoitus nousee niin ikään indeksitarkistusten myötä 2,6 prosenttia. **Korkeakoulutuksen rahoitus ei siten nouse reaalisesti juuri lainkaan – päinvastoin laskee eräiden muiden tarkistusten (mm. ALV-kompensaatio) myötä: ammattikorkeakoulujen rahoitus nousee nimellisesti 23 miljoonaa euroa, mutta yliopistojen laskee jopa nimellisesti noin 18 miljoonaa euroa.**

Korkeakoulut lisäsivät aloituspaikkoja vajaalla 10 000 vuonna 2020. Vuoden 2020 aloituspaikkojen nostosta aiheutuneiden kustannusten kattamiseen on myönnetty rahoitusta kertaluonteisesti vuoden 2020 4. lisätalousarviossa 124 miljoonaa euroa perusteena 4 800 aloituspaikkaa – siis puolet toteutuneesta. Tänä vuonna aloituspaikan vastaanottaneiden määrät ovat edelleen nousseet muutamalla tuhannella kumuloituen 13 000 lisäpaikkaan verrattuna vuoteen 2019. Hallituksen esityksessä osoitetaan kokonaiset 15 miljoonaa euroa (sis. ed. kappaleen kokonaismuutoksiin) määräaikaista elpymis- ja palautumissuunnitelman rahoitusta.

Koulutuksen kustannukset vaihtelevat koulutusaloittain, **mutta keskimäärin yhden opiskelijavuoden kustannukset ovat noin 10000 euroa**.

Jotta opiskelijakohtaisilta resurssien laskulta vältytään ja voidaan tavoitella korkeakoulutettujen 50 prosentin osuutta, on perusrahoitusta nostettava pysyvästi. Kertapanostuksella tämä ei toteudu – eikä pääomittamalla yliopistoja valtion vastinrahaan oikeuttavan varainhankinnan perusteella 67 miljoonalla eurolla vuonna 2022.

- Hallitusohjelmassakin toistettu korkeakouluvision tavoite 50 prosentin tavoite edellyttää myös pysyvää lisärahoitusta ja pysyviä tutkintomäärien nostoa. **Tähän on osoitettava selkeä rahoituspolku tuleviksi vuosiksi,** muutoin uhkana on koulutuksen laadun liudentuminen.
- Tehdyt aloituspaikkalisäykset vaatisivat vajaan 100 miljoonan pysyvää tasonousua rahoituksessa.

.

Sivistystyönantajat ry:n ehdotukset kootusti:

- ***Korkeakoulujen tutkintomäärien merkittävä kasvattaminen ei onnistu ilman pysyvää lisärahoitusta.***
- ***Tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan 4 %:n BKT-tavoite edellyttää pitkän aikavälin rahoitussuunnitelman laatimista sekä konkreettisia lisärahoituspäätöksiä jo tämän hallituskauden aikana.***
- ***Rahapelituottojen kompensoinnista on tehtävä pysyvä päätös mahdollisimman nopeasti.***

Helsingissä 12.10.2021

Sivistystyönantajat ry

Johtaja
Laura Rissanen
041 540 4505

Johtava elinkeinopoliittinen asiantuntija
Heikki Holopainen
040 063 9331

Sivistystyönantajat

- sivistys-, koulutus- ja tutkimusalan työnantajajärjestö
- jäsenenä yli 320 oppilaitosta kaikilta koulutusasteilta
- yliopistot, ammattikorkeakouluja, ammatillisia oppilaitoksia, lukioita, peruskouluja, kansanopistoja, urheiluopistoja, kansalaisopistoja, opintokeskuksia, kesäyliopistoja, taiteen perusopetuksen oppilaitoksia kuten esim. musiikkiopistoja, koulutusvientiyrityksiä
- jäsenet ovat säätiöitä, yhdistyksiä, osakeyhtiöitä tai julkisoikeudellisia laitoksia
- jäsenten palveluksessa noin 55.000 opetuksen, tutkimuksen ja hallinnon ammattilaista

Yksityinen toimija opetuksen järjestäjänä

- rekisteröity yhteisö (yhdistys, osakeyhtiö, säätiö)
- valtioneuvoston tai opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämä järjestämislupa
- hoitavat laissa määriteltyä julkista koulutustehtävää
- julkinen rahoitus
- tarjoavat maksutonta koulutusta samalla tavalla kuin kunnat, kuntayhtymät tai valtio
- perivät muussa opetuksessa (mm. musiikkiopistot, kansanopistot) opiskelijamaksuja samoilla periaatteilla kuin kunnallisetkin oppilaitokset
- toimintaa ei saa järjestää taloudellisen voiton tavoittelemiseksi
- toimintaa ohjaavat sama opetuslainsäädäntö ja opetussuunnitelmien perusteet kuin muitakin koulutuksen järjestäjiä